

Liberální politik a národohospodář Alois Rašín

09.listopadu 2007 Ilona Bažantová

Praktická měnová a finanční politika byla nejrozsáhlejší, nejpozoruhodnější a nejvýznamnější oblastí působení A. Rašína. Vývoj měny měl rozhodující úlohu jak při vytváření samostatné československé ekonomiky, tak při poválečné hospodářské rekonstrukci.

Rašínem mnohokrát opakované motto „*Pevná, stabilní měna je věcí národní prestiže a vitality národa; vyrovnané státní finance jsou základem hospodářského růstu*“ bylo shrnutím jeho konečného cíle: vytvořit z československé koruny plnohodnotnou měnu na základě zlatého monometalismu, což bylo v souladu s tehdejší ekonomickou doktrínou.

Ministrem financí se A. Rašín stal 16. listopadu 1918 a když po hektických osmi měsících po nových volbách Kramářova vláda podala demisi, za sebou Rašín nechal úspěšně provedenou měnovou reformu a pevné legislativní a institucionální základy finanční a měnové politiky. Měnová reforma provedená v březnu 1919 okolkováním, soupisem všech aktiv a především restrikce oběživa a částečné uvalení dávky (daně) z majetku a z přírůstku majetku zabránila největšímu hyperinflačnímu nárazu, kterému se nevyhnuly ostatní nástupnické země.

Z řady objektivních ekonomických důvodů (deficitní státní rozpočet v prvních poválečných letech, pasivní platební bilance, zpřetrhané exportní a výrobní vazby atd.) i z důvodů politických (vpád maďarských bolševiků na Slovensko a náklady na znovuoobnovení územní celistvosti, nepřiznání reparací) Rašín v rámci svého prvního ministerského období nesplnil svůj smělý cíl zhodnocení koruny a zásadní potlačení inflace.

Politika záměrné deflace

Relativní neúspěch restriktivní měnové politiky prováděné opatřeními přijatými v rámci měnové reformy vedl Rašína nikoli ke změně ekonomického názoru, ale ke změně měnových nástrojů: Rašín se rozhodl zhodnocení koruny uměle urychlit, a to přes zvyšování devizového kurzu měny. Od roku 1921 záměrnou deflační politikou zvyšoval kurz koruny a snižoval cenovou hladinu. Počítal, že vyššímu kurzu koruny se budou snažit přizpůsobit exportéři snižováním svých výrobních nákladů, např. modernizací a velkovýrobou, a že zahraniční konkurence bude tlačit na snížení domácí cenové hladiny. Počítal i s přijetím daňových a účetních zákonů o zrychleném odepisování investic a zásob, což se však nezdařilo. Šokově rychlé a nerealistické zvyšování kurzu měny, její časté kolísání a tvrdě uplatňovaná měnová i fiskální restrikce způsobovala československému hospodářství, především exportním odvětvím, prudký pokles výroby a značné potíže. Zvyšovala se nezaměstnanost a rostlo sociální napětí. Podnikům závislým na bankovních úvěrech při poklesu cen jejich výrobků stoupala reálná výše splácených úroků a zvyšovalo se riziko platební neschopnosti, což rozkolísalo stabilitu

bankovního sektoru. Díky fiskální restrikci, avšak jen částečné a slabé konjunktury, se od roku 1921 sice dostal státní rozpočet do rovnováhy, což na druhou stranu vyvolalo všeobecnou nespokojenost, neboť výsledkem restrikce bylo zmrazení růstu platů státních zaměstnanců a omezení různých sociálních dávek a podpor. Rašín samozřejmě negativní důsledky záměrné deflace viděl, ale na rozdíl od svých kritiků, kteří krizi nazývali „katastrofální“ a „destrukční“, on hovořil o krizi jako o „ozdravovací“ kůře národního hospodářství, nutné k pozdějšímu růstu.

Veškeré negativní důsledky deflační politiky byly ztotožňovány s osobou A. Rašína a s trochou nadsázky lze říci, že deflační politika jej stála život. Ke konci roku 1922 pod nátlakem koaličních politiků sice přistoupil na zmírnění své deflační politiky, ale dříve, než cokoli stačil realizovat, jej 5. ledna 1923 zasáhly výstřely atentátníka.

Alois Rašín (1867-1923)

- *spolu s K. Kramářem dlouholetý představitel mladočechů a národních demokratů, poslanec Říšského sněmu a prvorepublikové Poslanecké sněmovny*
- *„muž 28. října 1918“, tvůrce recepční normy*
- *první československý ministr financí, tvůrce československé měny*
- *v únoru 1923 umírá na následky atentátu*